

Verslag van de boerderij in 1902.

Na eenen gunstigen winter van weinig koude en vele droge dagen was de grond vroeg in 't voorjaar prachtig. In 't begin van Maart echter begon een tijd van vele en lange regens, welke het geheele voorjaar door bij afwisseling van enkele mooie dagen tot bijna Juni duurde. Hierdoor was de grond voor de zaai even slecht als het vorige jaar. Eerst den **24 Maart** zijn we onder slechte omstandigheden begonnen te bouwen onder ploegen op mislukt klaverland. Den volgenden dag moest echter weer worden gestaakt en konden we eerst den 3 April opnieuw verder gaan. Ook zijn we toen begonnen de haver zaaien met de machine, ofschoon de grond eigenlijk nog veel te nat was. Eerst tegen den 10 April werd het beter en kon het zaaien verder zonder oponthoud doorgaan, zoodat het den **18 April** uitgezonderd bieten was afgelopen. De bieten werden den 22 April gezaaid. De structuur van den bodem welke in deze weinige dagen veel was verbeterd stelde ons in de gelegenheid de gerst te eggen en de tarwe te schoffelen wat voor deze vruchten die reeds geleden hadden van 't grootste belang was. Ook werd bij die gelegenheid het klaverzaad gezaaid. De regen begon toen echter opnieuw waardoor de eerste slecht gezaaide havers treurig opkwamen terwijl dezelve tevens nogal van **valerij** hadden te lijden. We waren genoodzaakt om de laatste redenen deze gewassen te krabben wat schoffelen nog niet kon. Het scheen te helpen want daarna begon de haver zich te ontwikkelen ofschoon de stand van deze stukken hol bleef. Het vlas kwam snel en volledig op zoodat de stand daarvan zeer goed was. Ook ontwikkelde zich dat gewas naar omstandigheden erg goed. Minder was het met de **bieten** gesteld. Deze kwamen **heel slecht** op en behielden eenen veel te hollen stand.

In 't laatst van Mei veranderde de weersgesteldheid en volgde eene langdurige **drooge periode** welke tot in den loop van 't vlastrekken en gerstzichten duurde. De verschillende gewassen hadden zich in dien tijd niettegenstaande het slechte begin flink ontwikkeld en waren over 't geheel zeer goed te noemen. De groene erwten hadden in den bloeitijd enigszins geleden van **den erwtenkever**. Het begin van den oogst als 1^{ste} snede klaver, venhooi en gerst kwam zeer goed binnen. Slechter was het gesteld met het overige. Vele regens met kortere of langere tusschenpoozen van droog weer, enen hiervan gevolgen en, duurde voort tot in 't laatst van...



Historisch en Taalkundig Commentaar

- **Het vroege machinaal zaaien:** Allersma meldt dat hij op 3 april 1902 de haver zaait "*met de machine*". Dit toont aan dat er al aan het prille begin van de twintigste eeuw vroege, door paarden getrokken zaaimachines werden gebruikt op de Noordpolder-boerderij, lang voordat de grotere landbouwmechanisatie na de Eerste Wereldoorlog doorbrak.
- **Valerij in de haver:** Net als in de latere jaren kampt de jonge haver ook in 1902 met *valerij* (voetziekteschimmels). De plantjes kwamen door de vroege poldernatheid "*treurig*" en extreem "*hol*" op. Allersma loste dit op door de grond handmatig open te "*krabben*" om lucht bij de verstikte wortels te krijgen.
- **De Erwtenkever:** Onder de plantenziekten noemt de auteur een vroege plaag: *den erwtenkever* (*Bruchus pisorum*). Deze kevers leggen eitjes op de jonge peulen, waarna de larven zich in de erwt vreten. Dit bemoeilijkte de teelt van peulvruchten op de Groningse klei aanzienlijk.
- **Venhooi:** Allersma spreekt over de succesvolle oogst van "*venhooi*". Venhooi (of veenhooi) is hooi dat gewonnen werd van de lagere, vaak iets veenachtige of nattere poldergraslanden.

Ondanks de latere droogte kwam deze eerste snede gelukkig van uitstekende kwaliteit de schuur in.

..October. Alleen de zaaitijd waarmee we den 20_{sten} October waren begonnen, was prachtig evenals het laatste derde deel van September. Het binnenhalen van den oogst ging echter **zeer traag** en had dezelve vooral 2_{de} snede en de groene erwten nogal geleden. Ook aan de haver waarvan de hokken bij eenen voorafgaanden storm bijna alle omvergeworpen waren was nogal schade berokkend. De qualiteit van een en ander was dus vrijwat uiteenlopend. De eerste oogst als het eerste hooi, gerst, rogge en vlas waren zeer goed. Groene erwten en ook koolzaad waren goed, terwijl 2_{de} snede klaver, tarwe, haver en boonen minder goed waren. Dat alles nog minder schadelijk binnen kwam, was bijna alleen te danken aan **de klaverruiters** die dit zomer hunne volle waarde hebben bewezen. Deze droogstokken hebben dan ook nu weer ten volle bewezen dat ze in de boerderij **onmisbaar** zijn. De quantiteit was echter over 't geheel zeer goed van de verschillende produkten.

Door de langdurige regenperiodes was er altijd **voldoende werkvolk** te krijgen zoodat de loonen van het losse volk lager waren dan het vorige jaar. In 't mensen werd 15 ct._ per uur betaald terwijl voor gewoon werk, ploegers en bietenrooiers 12 ct._ werd gegeven alles op eigen kost. In den winter waren de daghuren f 0.75ct. van daags af.

Weiderij in de gras- en klaverlanden was er dat jaar altijd ruim voldoende terwijl de roode klavers twee goede hooiopbrengsten gaven. Ook de nieuwe klavers leverden goede weide. Door de vroeg invallende nachtvorsten moest het vee reeds **half October** alle gestald worden. Het **groene bietenloof** en daarnaas het **ongekuilde** waren ons toen echter zeer van dienst. De paarden konden tot bijna de helft van November buiten blijven. Den 15_{den} Nov._ echter begon het te vriezen en was men genoodzaakt alle levende have in huis te halen, zelfs de schapen moesten direct toevoer hebben. Den **20 Nov. werd dan ook reeds schaatsen gereden** terwijl den 23 Nov._ alle kanalen de banen waren geopend. Deze zoo vroeg en onverwachten winter deed aan **de mislukte bieten** en niet geborgen **aardappelen** bij menigeen vrijveel schade terwijl velen de laatste werkzaamheden in den steek moesten laten. Het vriezen hield echter slechts pl.m. 10 dagen. Daar het echter vrij diep in den grond was gedrongen kon de bewerking dezer landerijen eerst in de laatste helft van December weer beginnen. Tegen nieuwjaar konden nog eenig bunder akkerland geploegd worden.



Historisch en Taalkundig Commentaar

- **Klaverruiters als Reddingsboei:** Allersma schrijft vol lof over de introductie van **de klaverruiters** (houten, piramidevormige droogrekken). Doordat de nazomer van 1902 geteisterd werd door zware regenbuien en stormen (die de graanhokken omverbliezen), bleef de tweede snede klaver op de ruiters tenminste van de kletsnatte kleigrond af. De auteur concludeert stellig dat deze droogstokken in de moderne bedrijfsvoering "**onmisbaar**" zijn geworden.
- **Goedkope Lonen door Oogstvertraging:** Omdat het slechte weer het werk voortdurend stillegde, was er dat jaar een overschot aan losse arbeiders die stonden te springen om werk. Dit drukte de loonprijzen aanzienlijk: het uurloon voor zwaar werk ("**mennen**") daalde naar 15 cent en reguliere bietenrooier- of ploegersarbeid bracht slechts 12 cent per uur op (op eigen kost).

- **Vroege Winterinval en Ijspret in November:** De winter van 1902 viel historisch vroeg in. Al op 15 november begon het zo hard te vriezen dat alle resterende dieren met spoed van het land moesten worden gehaald. Dit leverde een vroege schaatsperiode op: op **20 november 1902** stonden de eerste Groningers al op het ijs, en op 23 november waren de officiële ijsbanen op de polderkanalen al geopend.
- **Oogst ingevroren in de Klei:** Deze plotselinge vroege vorstperiode overviel de boeren midden in de herfstcampagne. Suikerbieten die nog niet gerooid waren en aardappelen die nog op het veld lagen, vroren in één klap moervast in de betongeharde klei, wat leidde tot grote financiële verliezen ("*vrijveel schade*") in de regio. Omdat de vorst diep in de grond trok, lag het winterploegen wekenlang volledig stil.

...middelsloot werd gedempt, terwijl op 10 m aan beide kanten derzelve een drainen- buizenstraat werd gelegd met afloop naar beide kanten zowel naar 't Zuiden en naar 't noorden. Ook werden op hetzelfde stuk nog 2 straten buizen gelegd op de halve lengte naar 't noorden. De eerste 10 M. en de tweede 20 M. vanaf de oostersche sloot. Op Perg. 4 werden 2 straten buizen liggende 5 M. aan weerszijden van de dwarsgoot herzien.

Het koren werd voor 1/3 deel zijnde bijna ganschel [?] met de stoomdorschmachine gedorschen en pl.m. 45000 kg stroo machinaal gepersd. Het vlas is in den win- ter door eigen volk gerepelt bij uitbesteding voor f 1.- per 100 kg. Schokhoven met toevoer van 2 jongens.

De prijzen der produkten waren over 't geheel **niet hoog**. Alleen erwten en vlas waren duur. Gerst, haver en rogge met tamelijk baten [?] tegen nieuwjaar dalende in prijs. Koolzaad en tarwe steeds laag. Suikerbieten had- den een **hoog gehalte** (14.7%) doch de prijs van suiker was laag. De prijzen van stroo en hooi waren tamelijk. Over de qualiteit en quantiteit der produkten geeft vorenstaande tabelle een duidelijk overzicht.

Wat de veestapel betreft daarover valt mede te sluiten dat in 't voorjaar de prijzen hooger waren zoowel van vee als van weiders. Paarden over 't algemeen lager vooral handelspaarden. In den herfst was alle vee duur. Vare koeien tot 25 ct._. _ terwijl beste vette koeien tot **35 ct. per pond** slachtgewicht werden verkocht. Vette lammeren waren eerst lager (f 14.- à f 18.-) tegen nieuwjaar echter hooger en brachten tot f 23 op. Varkens waren 't heele jaar door goed in prijs. Vetten worden en, voor 22_ct._. _ later tot 25 ct._. _ verkocht levend gewicht. Boter en eieren als gewoonlijk.

Aan de gebouwen hadden nogal vrijwel vertimmeringen plaats. De groote **paardenstalzolder** werd geheel vernieuwd. De **koestallenzolder** voor de helft werd vernieuwd en wel het middengedeelte vanaf het luik tot aan de 2_de_ koestal van boven. Bij de voorgevel werd een gedeeltelijk **nieuwe plankheining** [?] terwijl aan de westzijde van het appelhof een nieuwe **geasriggel** [raster/omheining] werd gemaakt. De **brug** over de gracht is geheel vernieuwd. Voor in 't groenland is een **zomerpaardenhok** gemaakt. De sloten en grachten geheel nieuw gegraven en met de bovenste kleilaag de bestaande sloot aan den weg gedempt. Het zand onderuit kwam aan beide kanten van de bak riggel bovenop te liggen. De beide schuren zijn voor de vorst geheel met frissche graszoden belegd.

Noordpolder 17 Jan._. _ 1903

H. Allersma

Historisch en Taalkundig Commentaar

-  **De Sluiting van het Kroniekjaar 1902:** Met deze pagina sluit H. Allersma zijn verslag over 1902 officieel af. Hij ondertekent en dateert het document in de **Noordpolder op 17 januari 1903**, exact een jaar vóór het sluiten van de jaargang 1903 die we eerder ontcijferden.
 -  **Modernisering van de Stallen & Erf:** Allersma was dit jaar een actieve bouwer op zijn erf. De complete paardenstalzolder en de helft van de grote koestallenzolder (het vitale middengedeelte vanaf het hooiluik) werden volledig vernieuwd om de zware wintervorraden veilig te kunnen dragen. Daarnaast werd er in het weiland ("*het groenland*") een speciaal beschut **zomerpaardenhok** (schuilstal) getimmerd en werd de toegangsbrug over de boerderijgracht volledig vernieuwd.
 -  **Het Appelhof:** Allersma noemt de omheining van het "*appelhof*". Dit is de traditionele Groningse benaming voor de boomgaard op het heem (het boerenerf), waar hoogstambomen met appels, peren en pruimen stonden voor eigen consumptie en lokale verkoop. De westzijde hiervan werd voorzien van een stevig nieuw houten *rasterwerk* ("*geasriggel*") om de fruitbomen te beschermen tegen de felle zeewind en het vee.
 -  **Dorschprijzen & Slachtgewicht:** De auteur noteert de prijzen van het vette rundvee nog in guldenscenten per pond slachtgewicht ("*35 ct. per pond*" oftewel per ½ kilo). De varkensmesterij draaide uitstekend en bracht het hele jaar door stabiele winsten op. Het vlas werd in de schuur handmatig verwerkt ("*gerepelt*") door eigen vaste arbeiders met de hulp van twee jonge leerling-jongens voor een rond tarief van 1,00 gulden per 100 kilo.
-